

Ключевые слова: *студенты, психологическая подготовка, командные спортивные игры, психолого-педагогический подход.*

SUMMARY

Samokhvalova I., Andreeva I., Matlash V. Psychological reliability of the students of agricultural Universities that are engaged in the team sports and games.

Insufficient psychological preparation of the athlete is one of the reasons for his poor performance in the competition. The ability to show the best results and realize their potential depends on both technical training and mental reliability of an athlete. This issue is of particular importance when the team is completed by students of different courses that have different psychological preparation for the competitions.

In our study we used an integrated pedagogical approach. By the method of V. E. Milman the mental performance of the students of the 1–2 and 3–5 years before and after the training on the complex psychological and pedagogical approach was compared.

The analysis of the obtained data allowed to establish the differences in the components of mental performance reliability before and after the application of psycho-pedagogical approach.

It is emphasized that the level of competitive motivation of students-athletes enrolled in the Agrarian University for different courses is high. This suggests that they are willing to work at training sessions, respond positively to the need to participate in the competitions at various levels. Depending on the skill the level of athletes' indicators of mental reliability is also growing. This means that players of the 3–5 courses have much more experience of competitive struggle, more adequately react on external factors, emotions are not in conflict with the agreed plan of action to optimally regulate the energy potential in the pre-start situations in the course of the competition.

The study revealed that the students of the 3–5 courses have higher mental level of reliability than students of the 1–2 courses. The effectiveness of the psycho-pedagogical approach for the correction of indicators of psychological reliability of athletes-students of the Agrarian University was experimentally confirmed.

Prospects for further research: analysis of factors affecting improvement of the efficiency of competitive activity of athletes-students of the Agrarian University.

Key words: *students, psychological training, team sports and games, psycho-pedagogical approach.*

УДК 371.134:80

Мар'яна Сідун

Мукачівський державний університет

ДО ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті проаналізовано взаємозв'язок між технологіями кооперативного навчання й такими інноваційними технологіями проведення занять, як технологія перевернутого навчання, технологія змішаного навчання. Виділено технологію кооперативного командного викладання. Відзначено особливості взаємозв'язку зазначених технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Запропоновано зразки відповідних завдань із використанням даних технологій при викладанні фахових дисциплін. Указано на необхідність подальшого дослідження питання використання технологій кооперативного навчання в умовах позааудиторного навчання, удосконалення механізмів самодіагностики в межах відповідних технологій.

Ключові слова: технології кооперативного навчання, перевернуте навчання, змішане навчання, кооперативне командне викладання, фахова підготовка, діагностика, взаємодія.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток суспільних відносин визначає радикальні зміни в організації навчального процесу. При цьому від майбутніх педагогів вимагається вміння співпрацювати, уміння критично мислити, знаходити творчі шляхи вирішення проблем, бути впевненим користувачем комп'ютера тощо. Дані вміння було виокремлено в так звані «уміння XXI століття», тобто вміння, які повинні мати сучасні випускники для успішного працевлаштування в умовах глобалізації. У даному дослідженні звертається увага на використання класичних технологій кооперативного навчання та їх взаємозв'язок із технологіями перевернутого навчання, змішаного навчання й кооперативного командного викладання. Дані технології все більше використовуються в світовій практиці і все частіше мають місце в українському освітньому просторі в процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Використання даних технологій передбачає переорієнтацію навчального процесу на особистість того, хто навчається, та має значний потенціал у формуванні вмінь майбутніх учителів у процесі їх фахової підготовки. Залучення майбутніх фахівців до процесу педагогічного співробітництва сприятиме формуванню готовності до реалізації кооперативного навчання в майбутній професійній діяльності.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Дослідженням і розробкою технологій кооперативного навчання (ТКН) займалися Е. Аронсон (E. Aaronson), Ш. Шаран (Sh. Sharan), А. Комбс (A. Combs), Р. Барт (R. Bart), Р. Джонсон (R. Johnson), Д. Джонсон (D. Johnson), Р. Славін (R. Slavin), С. Кейган (S. Kagan) та багато інших.

Провідною ідеєю ТКН є структурована вчителем співпраця тих, хто навчається з метою опанування навчального матеріалу й розвитку соціальних умінь. Стрімке поширення комп'ютерних та інформаційних технологій уможлиблює використання комп'ютерів, смартфонів і інших мобільних приладів із метою організації співпраці в мережі Інтернет. З 90-х років у США почали використовувати комп'ютери для так званого комп'ютерно-опосередкованого співробітництва в «гібридних» (від англ. «hybrid») чи «змішаних» (від англ. «blended») [1; 2] заняттях, коли частина матеріалу вивчається в ТКН у режимі обличчя-до-обличчя, а частина опрацьовується в міні групах чи парах із використанням комп'ютеру (наприклад, один студент диктує матеріал, інший друкує, третій виправляє помилки тощо) у межах одного заняття.

Аналіз використання «змішаних» технологій можна знайти в роботах С. Аллен (S. Allen), С. Грехем (C. Graham), М. Мартін (M. Martyn), Дж. Реай (J. Reay) та ін. Разом із тим, застосування інформаційно-комп'ютерних технологій та класичних ТКН дає багато можливостей при організації

технологій «перевернутого навчання» (від англ. «flipped learning») [3], дослідженням якого займаються Д. Беррет (D. Berrett), К. Фултон (K. Fulton), Л. Джонсон (L. Johnson), Дж. Реннер (J. Renner) та ін. При перевернутому навчанні домашнє завдання опрацьовується вдома в режимі он-лайн, а обговорення й опрацювання відбувається на занятті в процесі безпосередньої взаємодії обличчя-до-обличчя. Кооперативне командне викладання (від англ. «cooperative team teaching») уможливорює використання класичних технологій при спільному викладанні навчального матеріалу разом із колегою. Розробкою теорії кооперативного командного викладання займалися Р. Андерсон (R. Anderson), М. Коувен (M. Cowen), Е. Макденіелз (E. McDeniels) та ін.

Мета статті – окреслити можливості використання класичних технологій кооперативного навчання у взаємозв'язку з сучасними технологіями змішаного кооперативного навчання, перевернутого навчання й кооперативного командного викладання як нових форм кооперативного навчання.

Виклад основного матеріалу. Опису особливостей технологій кооперативного навчання присвячена значна кількість наукових публікацій. У даному дослідженні під технологіями кооперативного навчання (ТКН) розуміються такі технології: «Навчання разом та поодинці», «Ажурна пилка», «Навчання в малій групі-команді», «Групове дослідження», «Конструктивна полеміка», «Кооперативні структури».

Особливою відмінністю зазначених технологій є можливість їх використання як у змішаному, так і в перевернутому навчанні, та підвищення інтерактивності в процесі кооперативного командного викладання. Змішане навчання вимагає використання класичних ТКН на занятті та, відповідно, елементів кооперативного навчання в процесі організації он-лайн співробітництва. На сьогодні існує значна кількість он-лайн ресурсів для структурування навчального співробітництва в процесі вивчення іноземної мови. Співпраця в он-лайн режимі може відбуватися синхронно чи асинхронно [1; 427–440]. Так, наприклад, використання програми Skype™ уможливорює організацію синхронного спілкування й вирішення поставленого викладачем завдання щодо спілкування як у межах навчальної групи (її учасниками), так і з залученням безпосередніх носіїв мови. На змішаному занятті використання он-лайн ресурсу Padlet дає можливість створити он-лайн дошку, на якій студенти можуть публікувати завдання, які виконують кооперативні групи на занятті. Он-лайн мережа Yammer дозволяє створити закриту он-лайн групу, де студенти можуть виконувати завдання асинхронно, тобто тоді, коли кожному з них буде зручно поза межами класної кімнати, при цьому викладач може контролювати роботу групи й чітко бачити, хто виконує завдання, а хто ні. Такий формат навчання є особливо актуальним в умовах зростання кількості годин, що відводиться для самостійного навчання та забезпечує можливість здійснення педагогічної діагностики з боку

викладача, а в певній мірі створює умови для здійснення само діагностики з боку студентів (через механізми порівняння).

Сьогодні більшість студентів мають доступ до соціальних мереж (Facebook, Twitter, Instagram, Google+, LinkedIn та ін.) і цього не можна не брати до уваги. Проте безцільне читання оновлень, коментарів та вподобання світлин не є продуктивним проведенням часу он-лайн (мова йде саме про педагогічний ефект). Поступове залучення студентів до виконання завдань у кооперативних он-лайн групах на цікавих он-лайн ресурсах розвиває в них не лише вміння співпрацювати, але й комп'ютерну грамотність та самодисципліну, сприяє продуктивному навчанню на відміну від безцільного «просиджування» в мережі Інтернет, а також надає іншомовному навчанню зв'язку з реальним життям, подальшою педагогічною діяльністю. Саме тому майбутніх студентів потрібно озброїти знаннями про етапи організації роботи в кооперативному он-лайн режимі, про он-лайн ресурси, які розроблено саме в освітніх цілях шляхом їх активного залучення до роботи в режимі змішаного кооперативного навчання.

Особливістю технологій перевернутого навчання виступає заміна місцями лекції і практичного заняття. Провідною метою такої заміни є збільшення часу на обговорення питань на занятті й залучення якнайбільшої кількості студентів до навчання в кооперативних групах. Так, замість проведення лекції в аудиторії, текстовий матеріал лекції дається на самостійне опрацювання вдома шляхом перегляду лекцій у режимі он-лайн, читанням, слуханням аудіо запису лекції, що на сьогоднішній час досить активно впроваджується багатьма навчальними закладами. Після домашнього опрацювання матеріалу студенти обговорюють опрацьований матеріал у аудиторії в кооперативному режимі, у режимі тієї чи іншої обраної викладачем класичної ТКН із урахуванням ситуативного підходу до вивчення іноземної мови.

Тобто, перевернуте навчання відображає динамічне поєднання індивідуального й кооперативного навчання в доволі інноваційному режимі. Зрозуміло, що використання даної технології вимагає зміни підходу до викладання взагалі й породжує закономірне запитання: «Яким чином підготувати он-лайн варіант теоретичної частини програмного матеріалу?».

У мережі Інтернет існує достатня кількість безкоштовних он-лайн ресурсів, які можуть використовувати викладачі в навчальному процесі як, наприклад, веб-сайт Академія Хана («Khan's Academy») чи Тед-ед («Ted-ed»). Крім того, студентам можна задавати текстові завдання для прочитання та виділення основної інформації, записувати власні лекції в режимі підкастів (від англ. «podcast») тощо.

Технологія кооперативного командного викладання [5] передбачає ведення заняття двома чи трьома викладачами, які співпрацюють на

занятті й можуть ефективніше контролювати роботу в групах, допомогти студентам краще опанувати матеріал (особливо ефективно при багаточисленних академічних групах). Особливістю кооперативного викладання є вміння складати спільні плани занять, чітко розподіляти етапи відповідальності за викладання того чи іншого матеріалу, підтримка ритму викладання матеріалу на занятті. Даний вид викладання є найскладнішим і вимагає сформованих умінь викладання дисциплін філологічного спрямування, а також знання класичних кооперативних технологій та особливостей їх організації. Студентам найдоцільніше спробувати такий режим роботи на методичних майстернях після проходження навчально-педагогічної практики в школі.

Варто підкреслити, що класичні технології кооперативного навчання можуть використовуватися при організації роботи в технологіях змішаного навчання, перевернутого навчання й кооперативного викладання.

Наведемо декілька прикладів використання класичних ТКН, змішаного й перевернутого навчання в процесі фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови; окреслимо, у межах якої теми використовується дана технологія; коротко опишемо можливості використання технології в режимі змішаного кооперативного навчання.

Завдання з використанням класичної ТКН «Команди-Ігри-Турніри»:

- *ТКН як:* засіб викладання методики фахових дисциплін і мета навчання ТКН.

- *Уміння та навички:* пристосування (адаптація) до різних ролей та рівнів відповідальності; гнучкість та готовність до застосування необхідних компромісів із метою здійснення спільного завдання.

- *Тема:* «Лексична компетентність учнів основної школи».

- *Зв'язок із професійною діяльністю:* вивчення методично-важливої теми шляхом занурення в одну з ТКН; вивчення шляхів поділу на групи та оцінювання роботи групи.

- *Завдання:* опрацюйте матеріал щодо сучасних підходів до навчання лексики в ЗНЗ та проаналізуйте плюси й мінуси діяльності в режимі запропонованої ТКН.

- *Хід виконання:* У процесі опанування даною технологією майбутніх учителів іноземної мови необхідно навчити структурувати матеріал із метою використання його в турнірах. Проте основним умінням, яке необхідне вчителю для роботи в режимі цієї технології, є вміння поділити учнів спочатку на команди з різним рівнем досягнень, а після цього диференційовано розподілити учасників цих команд за турнірними групами. Саме тому цей етап пропонується для опрацювання на практичному занятті з методики викладання іноземних мов при вивченні теми «Лексична компетентність учнів основної школи та шляхи її формування». Робота організовується в три етапи: 1) презентація матеріалу

з первинним опрацюванням у командах; 2) тренування матеріалу в режимі гри; 3) проведення турніру. У процесі роботи майбутні вчителі навчаються розробляти картки з лексичних тем, які вивчаються в основній школі, працюють у двох різних командах і самостійно оцінюють власні досягнення. Етап проведення турніру надає кожному змогу перевірити, наскільки ефективно було опрацьовано матеріал. На етапі самооцінки майбутні вчителі беруть участь у підготовленому викладачем опитуванні, яке має на меті виявити рівень засвоєння знань із методичної теми та дати оцінку якості командної роботи.

• *Можливості для змішаного кооперативного навчання.* Як продовження вивчення шляхів формування лексичної компетентності, студентам може бути запропоновано використати сайт Quizlet і розробити навчальні картки для навчання обраної ними лексики відповідно до обраного рівня знань.

Завдання з використанням класичної ТКН «Конструктивна полеміка».

• *ТКН як:* засіб і мета навчання педагогіки.

• *Уміння та навички:* демонстрація можливості ефективно співпрацювати з різноманітними групами; прийняття відповідальності за результати спільної роботи; аналіз та синтез інформації з метою ефективного оперування нею.

• *Тема:* «Зміна в освітній парадигмі».

• *Зв'язок із професійною діяльністю:* ознайомлення з корисним для майбутньої діяльності освітнім ресурсом і розуміння «механіки» діяльності кооперативної групи.

• *Завдання:* перегляньте відео-презентацію Кена Робінсона «Зміна освітніх парадигм» [7] та окресліть шляхи розвитку іншомовної освіти.

• *Хід виконання.* Викладач пропонує студентам переглянути анімовану розповідь про необхідність зміни освітньої парадигми відповідно до вимог глобалізації. Разом зі студентами шляхом мозкового штурму виділяються основні положення презентації, а саме: невідповідність класно-урочної системи швидкому розвитку інформаційних технологій та глобалізаційних змін, стандартизація освіти як джерело зниження якості освіти кожної окремо взятої особистості. Студенти працюють у групах, які відповідно діляться на пари. Пари обговорюють різні проблеми й, повертаючись назад до групи, переконують у правильності своїх висновків. Одна група пропонує новий підхід до сучасної освіти, без стандартизації освіти, звертаючи увагу на недоліки стандартизації оцінювання знань та посиляючись на теорію множинного інтелекту. Інша група обґрунтовує правильність стандартизації в освіті і знаходить якнайбільше плюсів посиляючись на історію педагогіки.

• *Можливості для змішаного кооперативного навчання.* Використовуючи зразок анімованої розповіді Кена Робінсона та працюючи

в тих самих групах, студентам можна запропонувати розробити схему про стан та перспективи розвитку іншомовної освіти в нашій державі на даному етапі. Продовженням проведеного дослідження може стати розробка інтерактивної презентації своєї теорії за допомогою он-лайн ресурсу Prezi.

Завдання для перевернутого заняття з використанням ТКН «Групове дослідження»:

- *ТКН як:* засіб навчання методики викладання зарубіжної літератури.

- *Уміння та навички:* самостійність у вивченні матеріалу; прийняття відповідальності за результати спільної роботи в класі; аналіз та синтез інформації з метою ефективного оперування нею.

- *Тема:* «В. Шекспір у світовій літературі».

- *Зв'язок із професійною діяльністю:* ознайомлення з сучасними методами та технологіями у викладанні зарубіжної літератури, практичне застосування ТКН у процесі опанування професійно значущим матеріалом.

- *Завдання на лекційну частину заняття:* опрацюйте теоретичну інформацію вдома та підготуйте опорний конспект та питання для обговорення на занятті.

- *Завдання на практичну частину заняття:* використовуючи опрацьований вдома та на занятті матеріал, підготуйте план-конспект для учнів 8-го класу ЗНЗ на тему «В. Шекспір – класик англійської літератури» на сайті Ted-ed.

- *Хід виконання та можливості для змішаного кооперативного навчання.* Студентам пропонується переглянути лекцію «Чи писав Шекспір свої п'єси сам?» на сайті Ted-ed. Даний сайт створений спеціально для використання в освітніх цілях і кожен може створити власний урок із використанням відео та трьох категорій завдань: *Думай! Комай глибше! Обговорюй!* Сайт підходить для спільного обговорення переглянутого відео й детальнішого опрацювання теми. Категорія «Думай!» передбачає виконання тестових завдань на розуміння переглянутого матеріалу. Категорія «Комай глибше!» має на меті вирішення проблемного завдання, яке, у нашому випадку, пов'язане з майбутньою діяльністю в школі. Категорія «Обговорюй!» залучає студентів до асинхронного діалогу. Відповідно, на практичному занятті викладач має інформацію про перегляд і опрацювання відео по даним сайту й розподіляє студентів для роботи в режимі класичної ТКН «Групове дослідження» та окреслює проблемні завдання, які студенти опрацьовують у режимі даної ТКН.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, у статті описано особливості взаємозв'язку класичних технологій кооперативного навчання з технологіями змішаного й перевернутого навчання, а також із технологією кооперативного командного викладання.

Використання зазначених технологій кооперативного навчання на змішаних та перевернутих заняттях, а також у процесі кооперативного групового викладання має на меті оновити процес викладання лінгвістичних дисциплін та покращити якість підготовки в педагогічних вишах, що, у свою чергу, вплине на якість професійної діяльності майбутніх учителів іноземної мови. Однак, на сьогоднішній час подальшого дослідження потребує питання використання технологій кооперативного навчання в умовах позааудиторного навчання, удосконалення механізмів самодіагностики в межах відповідних технологій, можливостей використання такого навчального засобу, як навчальна ситуація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ocker R. J. Asynchronous Computer-mediated Communication Versus Face-to-face Collaboration : Results on Student Learning, Quality and Satisfaction / R. J. Ocker, G. J. Yaverbaum // The Journal of Group Decision and Negotiation. – 1999. – Vol. 8. – № 5. – P. 427–440.
2. Osguthorpe R. T. Blended learning environments : definitions and directions / R. T. Osguthorpe, C. Graham // The Quarterly Review of Distance Education. – 2003. – № 4 (3). – P. 227–233.
3. A review of flipped learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.flippedlearning.org/review>.
4. 7 things you should know about flipped classrooms [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI7081.pdf>.
5. Leavitt M. C. Team teaching : benefits and challenges [Електронний ресурс] / M. C. Leavitt // Speaking of teaching : Stanford University Newsletter. – 2006. – Vol. 16. (1). – P. 1–6. – Режим доступу : <http://web.stanford.edu/dept/CTL/Newsletter/teamteaching.pdf>.
6. Framework for 21st century learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.p21.org/ourwork/p21-framework>.
7. Ted Ken Robinson Changing Education Paradigms [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.ted.com/talks/ken_robinson_changing_education_paradigms.

РЕЗЮМЕ

Сидун М. К проблеме реализации технологии кооперативного обучения в подготовке будущих учителей иностранного языка.

В статье проанализирована взаимосвязь между классическими технологиями кооперативного обучения и такими инновационными технологиями проведения занятий, как технология перевернутого обучения и технология смешанного обучения. Выделена технология кооперативного командного преподавания. Определены особенности взаимосвязи указанных технологий в процессе профессиональной подготовки будущих учителей иностранного языка. Предложены образцы соответствующих заданий с использованием данных технологий при преподавании дисциплин. Указано на необходимость дальнейшего исследования вопроса использования технологий кооперативного обучения в условиях внеаудиторного обучения, совершенствование механизмов самодиагностики в пределах соответствующих технологий.

Ключевые слова: технологии кооперативного обучения, перевернутое обучение, смешанное обучение, кооперативное командное преподавание, профессиональная подготовка, диагностика, взаимодействие.

SUMMARY

Sidun M. To the problem of technology implementation of cooperative learning in training teachers of foreign language.

The article analyzes the relationship between the classic cooperative learning techniques and such innovative techniques as blended learning and flipped learning. Cooperative team teaching technique is highlighted. The peculiarities of interrelation between these techniques within the professional language teachers training are identified. The usage of classic cooperative learning techniques in the process of structuring flipped, blended, and cooperative team teaching classes is identified as a useful tool in a student-oriented classroom. Examples of the relevant tasks with the usage of these techniques on the basis of professional disciplines are given (on the basis of methods of a foreign language teaching, methods of foreign literature teaching, and theory of education).

The main idea of TCL structured by the teacher collaboration of those who learns with the purpose of development of educational material and the development of social skills. The rapid spread of computer and information technology makes it possible to use computers, smartphones and other mobile devices to organize cooperation on the Internet.

Special honors of these technologies is the ability to use both mixed and upside learning, and increasing interactivity in the cooperative team teaching. Blended learning requires the use of classical technologies of cooperative learning in class and, accordingly, the elements of cooperative learning in the process of online collaboration. Today there are a number of online educational resources for structuring cooperation in the process of learning a foreign language. The tasks focus not only on the structure but also on the possibilities of incorporating them into the process of future work in schools. The tasks also highlight the specific XXI century skills, which could be developed in the process of task completion, and include examples of media resources which can be used within suggested mode of work.

However, at present time requires further study the use of cooperative learning technologies in the conditions of extracurricular learning, improve self-test mechanisms within the relevant technologies, the possibilities of using such means as academic learning situation.

Key words: cooperative learning techniques, flipped learning, blended learning, cooperative team teaching, language teacher, professional training, diagnosis, interaction.